

Monimuotoiset perheet -verkoston lausunto koskien luonnosta hallituksen esitykseksi kansalaisuuslain muuttamisesta

Sisäministeriön maahanmuutto-osastolla on valmisteltu [luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain \(359/2003\) muuttamisesta](#). Hallitusohjelman mukaan kansalaisuuslaki uudistetaan tiukentamalla kansalaistamisen edellytyksiä. Tässä ensimmäisessä vaiheessa toteutetaan hallitusohjelman asumisaikaedellytystä koskevat muutokset kansalaisuuslakiin (SM034:00/2023).

Monimuotoiset perheet –verkosto lausuu oma-aloitteisesti luonnoksesta. Verkosto peräänkuuluttaa laadukkaaseen ja demokraattiseen lainvalmisteluun kuuluvia alun perin riittävän pitkiä lausuntoaikoja, sekä hyvän ja vakiintuneen hallintotavan mukaista käytäntöä julkaista lausuntopyynnöt lausuntopalvelu.fi -sivustolla.

Verkosto lausuu huolensa monivaihteisesta lakimuutosprosessista, jossa arvioidaan yhtä vaihetta kerrallaan, eikä kaikkien muutosten yhteisvaikutuksia voi tässä kohdassa arvioida. Verkosto pyytää ministeriötä ja valtioneuvostoa kiinnittämään huomiota erityisesti kattavampaan lakiesitysten vaikutusten arviointiin, erityisesti lapsen etu huomioiden, Suomen kansainvälisiin sopimuksiin perustuvien velvoitteiden mukaisesti.

Verkosto on myös huolissaan hyvin merkittävien lakimuutosten sitomisesta talousarvio- tai lisätalousarvioesityksiin ja käsittelystä niiden yhteydessä. Verkosto huomauttaa, että tämänkin lakimuutoksen osalta vaikutukset ovat ennen kaikkea muita kuin taloudellisia, eikä lakiesityksen sitomiseen lisätalousarvioesitykseen ole perusteita.

Lausunnoissaan verkosto nostaa erityisesti esiin perheiden ja lasten aseman sekä edun huomioimista lakimuutoksissa.

Asumisaikaan hyväksyttävät ulkomaanpäivät

Monimuotoiset perheet –verkosto pitää hyvänä lainsäädännön selkiyttämistä, jotta kansalaistamiseen vaadittavan asumisajan jatkuvuus tai katkeaminen on selkeää sekä kansalaisuutta hakevalle että viranomaiselle. Verkosto pitää myös hyvänä, että hakija voi itse määrittää poissaolojen pituuden, pysyen yhteensä hyväksyttävien ulkomaanpäivien sisällä.

Verkosto kuitenkin ehdottaa, että edelleen enintään yhden kuukauden poissaolot eivät kuuluisi ehdotetun 365 vuorokauden laskentaan, vaan hakijalla ja hänen mahdollisella perheellään olisi mahdollisuus viettää aikaa myös hakijan aiemmassa kotimaassa tai omassa kieli- ja kulttuuriympäristössä ilman huolta kansalaistamisen venymisestä. Kaikkien alle kuukauden matkojen rekisteröiminen, esimerkiksi risteilyn Tallinnaan tai parin päivän työmatkan Euroopassa, jokaisen oleskeluluulla Suomessa olevan kohdalla olisi kohtuuton byrokratiataakka niin ihmisille kuin viranomaisillekin. Esityksessä tulisi myös huomioida, miten tämä käytännössä aiotaan toteuttaa maa- ja meriliikenteessä Eurooppaan.

Verkosto ehdottaa 365 vuorokauden nostamista 500 vuorokauteen, joka edelleen toteuttaisi hallitusohjelman kirjauksen hyväksyttävien ulkomaanpäivien vähentämisestä.

Hyväksyttävien ulkomaanpäivien tulisi myös olla suhteessa vaadittavaan asumisaikaan (esim. 5/8 vuotta), sekä sisältää mahdollisuuden viranomaisharkintaan.

Suomessa 110 000 lasta kasvaa kahden kulttuurin perheissä, joissa vanhemmat ovat syntyneet eri maissa. Erityisesti vanhemman tai vanhempien taustamaassa vietetty aika (esim. kesäloma) vaikuttaa usein erittäin myönteisesti lapsen kehitykseen.

Monissa perheissä on yleistä esimerkiksi kaikkien lomien vietto toisen vanhemman kotimaassa, jotta lapsen toisen kotikielen taito, yhteydet sukulaisiin (kuten isovanhempiin ja serkkuihin), oman taustan tuntemus ja ymmärrys sekä identiteetti ja itsetunto useamman kulttuurin ihmisenä vahvistuu. Lapsen kielitaidon, myös suomen kielen taidon, kehittyminen voi häiriintyä ilman tällaisia mahdollisuuksia riittävän pitkään ja usein, esimerkiksi vuosittain tai puolivuositain, tapahtuvaan ajanviettoon toisen kotikielen arkiympäristössä.

Kaksikielisyydellä tiedetään nykytutkimuksen valossa olevan useita etuja. Molempien vanhempien kielten osaaminen luo parhaat edellytykset lapsen tasapainoiselle ja kokonaisvaltaiselle kehitykselle. Lapsen varma monikielisyys –ja kulttuurisuus on myös yhteiskunnan etu yhä globaalistuvassa maailmassa.

Verkosto pyytääkin lapsen edun arvioimista ja huomioon ottamista tässä lain kohdassa. **Lain vaikutusten arvioinnissa tulisi vielä selvittää kahden kulttuurin perheiden lasten kehitykseen kohdistuvia vaikutuksia.**

Verkosto ehdottaa viranomaisharkinnan säilyttämistä lainkohdalla "Jos poissaolo on johtunut painavasta henkilökohtaisesta syystä, ei yhtäjaksoinen asumisaika kuitenkaan katkea." Painava syy voi olla esim. lähiomaisen kuten vanhemman tai lapsen terveys.

Asumisaika

Monimuotoiset perheet –verkosto kannattaa lain selkiyttämistä, mutta ei hallitusohjelman mukaista asumisajan pidentämistä viidestä kahdeksaan vuoteen eikä nostamista yhdellä vuodella sellaisten hakijoiden kohdalla, joilta edellytetään lyhyempää asumisaikaa.

Hallitusohjelman mukaan kansalaisuuden edellytys on onnistunut kotoutuminen, ja Monimuotoiset verkostot ei näe riittävän kotoutumisen kannalta merkittävää eroa 8 ja esimerkiksi 5 tai 6 vuoden asumisaikaan. Sen sijaan kansalaistamisen venyminen voi aiheuttaa perusteetonta epäluottamusta ja yhteenkuulumattomuuden tunnetta ympäröivään yhteiskuntaan. Koska lakimuutosten vaikutukset yksittäisten ihmisten ja perheiden elämään voivat olla suuria, verkoston näkemyksen mukaan tällaisten vaikutusten arviointia tulisi lisätä ennen lainsäädännön muuttamista.

Verkosto ei kannata 14 § 1 mom. 3 kohdan kumoamista, vaan asumisajan laskemista edelleen turvapaikka- tai oleskelulupahakemuksen tekemispäivästä, koska henkilö on tällöin tosiasiallisesti asunut Suomessa vähintään siitä asti. Kotoutumisen ei voida katsoa alkaneen vasta myönteisen päätöksen myötä.

Verkosto ei myöskään kannata 15 § 2 mom. kumoamista, vaan pitää hyvänä nykyisen lain tilaa, joka antaa viranhaltijalle mahdollisuuden hyväksyä ilman lupaa oleskeltu aika tai osa siitä asumisaikaan hakijan iän, terveydentilan tai muun näihin verrattavan syyn perusteella, jos sitä on hakijan kannalta pidettävä kohtuullisena. **Verkosto korostaa perhetilanteen sekä lapsen edun huomioimista** myös näissä tilanteissa ja lakia muutettaessa.

Suomen kansalaisen puolison osalta tehtävät poikkeukset

Monimuotoiset perheet –verkosto kannattaa lain selkiyttämistä, mutta ei pidä muutosta neljästä viiteen vuoteen asumisaikavaatimuksessa perusteltuna. Aikaisempi mahdollisuus kansalaistamiseen tukisi Suomen kansalaisen puolison kotoutumista ja koko perheen kiinnittymistä suomalaiseen yhteiskuntaan.

Kiristykset kansalaistamishdoissa voivat ajaa tai kannustaa perheitä muuttamaan toisen puolison kotimaahan tai kolmanteen maahan, mikä voi olla haitallista Suomen työvoimakehityksen kannalta. Myös näitä vaikutuksia tulisi lainsäädännössä arvioida.

Monimuotoiset perheet –verkosto ei kannata Suomen edustuston työntekijän puolison asumisajastasta poikkeamista. Muutos asettaisi ihmiset ja perheet eriarvoiseen asemaan puolison työpaikan ja asemansa vuoksi. Mikäli Suomen laki katsoo, että edustuston työntekijän puolisolle kansalaistamiseen riittää 2 vuotta, saman tulisi riittää myös muille Suomen kansalaisten puolisoille.

Monimuotoiset perheet –verkosto peräänkuuluttaa yhdenvertaisuuden periaatetta lainsäädännössä.

Kanssakijan ja lapsen kansalaistaminen

Luonnoksessa kanssakijan tai 15 vuotta täyttäneen lapsen kansalaistamisen asumisedellytykseksi esitetään viisi vuotta, mikä selkiyttää nykyistä lakia, jonka mukaan asumisedellytys on 4 vuotta keskeytyksettä tai yhteensä 6 vuotta 7 ikävuoden täyttämisen jälkeen, joista viimeiset 2 vuotta keskeytyksettä.

Verkosto toteaa, että **lapsen kansalaistamisen ei tulisi olla sidoksissa hänen vanhempansa kansalaistamiseen**, ja vanhemmalta vaadittavan asumisajan ja muiden edellytysten saavuttamiseen. Lapsen kansalaistamisen tulisi olla mahdollista, kun edellytykset hänen osaltaan yksilökohtaisesti toteutuvat.

Monimuotoiset perheet kannattaa lain yksinkertaistamista, mutta ehdottaa asumisajaksi 4 vuotta. Erityisesti kansalaistamista odottavien lasten ja nuorten osalta asumisajan pidentäminen heikentää turvan ja pysyvyyden kokemusta, joka on keskeistä yhteiskuntaluottamuksen ja –kuuluvuuden lisäämiseksi. Neljä vuotta on erittäin pitkä aika lapsen tai nuoren elämässä, jona aikana lapsi muodostaa erityisesti koulunkäynnin ja muun arkielämän kautta sekä yhteyksiä muihin ihmisiin, kielitaitoaan että omaa identiteettiään osana ympäröivää yhteiskuntaa. Kansalaistaminen vahvistaa kuuluvuutta yhteiskuntaan ja luo turvallista pohjaa lapsen tulevaisuudelle ja yhdenvertaiselle osallisuudelle Suomessa.

Lisäksi verkosto ehdottaa, että entinen Suomen kansalainen edelleen vertautuu Pohjoismaan kansalaiseen laissa. Kansalaisuudesta luopuminen on voinut johtua lapsesta ja hänen perheestään riippumattomista syistä, esimerkiksi toisen maan kansalaisuuskäytännöistä ja kaksoiskansalaisuuden mahdottomuudesta kyseisen maan ja Suomen välillä. Koska lapsi on aiemmin ollut Suomen kansalainen, on hänellä todennäköisesti jo vahvoja yhteyksiä ja erinomaiset edellytykset olla osa suomalaista yhteiskuntaa, joten kahden vuoden asumisaikaa voitaisiin pitää riittävänä.

Näidenkin lakimuutosten vaikutuksia lapsiin tulisi ministeriön arvioida. Lapsen edun on oltava aina lapsiin kohdistuvan päätöksenteon lähtökohta.

Hallitusohjelman mukaisten kiristysten tekeminen kaksoiskansalaisuuksiin voi myös lisätä tällaisten tapausten määrää. Näiden lakimuutosten vaikutuksia tulisikin arvioida myös yhtenä kokonaisuutena.

Lisätietoja

Emma Kolu / Muu
Johtava asiantuntija
Monimuotoiset perheet -verkosto
050 302 4948, emma.kolu@monimuotoisetperheet.fi

Monimuotoiset perheet -verkosto

Kymmenen suomalaisen perhejärjestön yhteistyöverkosto, johon kuuluvat:
Adoptioperheet ry
Familia ry kahden kulttuurin perheille
KÄPY – Lapsikuolemaperheet ry
Lapsettomien yhdistys Simpukka ry
Perhehoitoliitto ry
Sateenkaariperheet ry
Suomen Monikkoperheet ry
Suomen nuoret lesket ry
Suomen Uusperheiden Liitto ry
Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry.

Edustamme yhteensä yli kolmasosaa suomalaisista perheistä.